

SABETAYCILIK KONUSUNDA BİR BİBLİYOGRAFYA DENEMESİ

Sabetaycılık konusunun Türkiye’de bazı kesimlerin zihinlerini neredeyse “saplantı” düzeyinde meşgul etmesine rağmen bu konuda yayınlanan makale ve kitapların ezici çoğunluğu konuya ideolojik bir şekilde yaklaşmakta, akılcı ve bilimsel yöntemlere itibar etmemektedir. Aynı nedenle yabancı dillerde yayınlanmış onlarca makale ve kitap Türkçeye kazandırılmadığı gibi alanında aşılmamış bir başyapıt olan Scholem’in kitabı ise maalesef kısaltılarak ve tahrif edilerek Türkçeye çevrilmiştir.¹ Bunun sonucunda tarihten toplum bilime kadar çok geniş bir alanı ilgilendiren bu konu söylenti, dedikodu ve rivayetlerin egemen olduğu bir ortama dönüşmüştür.

Bu bibliyografya denemesinde gerek Türkiye’de ve gerekse yurtdışında bu alanda yayınlanan çalışmalar derlenmiştir. Yurtdışında yayınlanan çalışmaların son derece az bir bölümü, temsili mahiyette, bu bibliyografyada yer almaktadır. Scholem’in kaynakçası ise Sabetaycılık konusunu bilimsel açıdan inceleyecekler için apayrı bir hazinedir. Sabetay Sevi’nin gizemli şahsiyeti ve Sabetaycılığın uyandırdığı ilgi sadece bilimsel alanla kısıtlı kalmayıp, edebiyat dünyasına da sirayet ettiğinden bu alandaki çalışmalar da bu denemeye dahil edilmiştir.

TÜRKİYE’DE YAYINLANMIŞ KAYNAKLAR

- “Abdi İpekçi’nin kızı Nükhet İpekçi, Sabetaycılar ile ilgili son tartışmalara ışık tuttu: ‘Babam ilgilenmez ve tavsiye etmezdi’”, **Tarih ve Düşünce**, İstanbul, 2000 (Kasım), S. 200011, sh. 21-22.
- “Bir Sabetaycı’nın problemleri düğünü”, **Tarih ve Düşünce**, İstanbul, 2000 (Kasım), S. 200011, sh. 23.
- “Dönme meselesi (Selanikli bir genç dönme) imzasıyla aldığımız son derece mühim ve şayan-ı dikkat bir mektup”, **Resimli Dünya**, İstanbul, 1925 [1341 (15 Teşrin-i Sani)], S. 15/3, sh. 3-4.
- “Dönmeler (Jean Brunhes’un tarihin coğrafyası kitabından)”, **Mihrab**, 1924 [1340 (15 Kanun-i Sani)], S. 5, sh. 150-154.

- “Dönmelere dair -Mihrab Mecmuası”, **Sebülürreşad**, İstanbul, 1924 [1340 (Ocak)], C. 23, S. 585, sh. 203-205.
- “Dönmelere dair”, **Sebülürreşad**, İstanbul, 1924 [1340 (Ocak)], C. 23, S. 586, sh. 220-221.
- “Dönmelerin esrarı, Müzeyyen Hanım nişanlısının kendisini ikinci defa nasıl felakete sürüklediğini hikaye ediyor”, **Resimli Dünya**, İstanbul, 1925 [1341 (15 Teşrin-i Evvel)], S. 14/2, sh. 2.
- “Dönmelik hakkında”, **Sebülürreşad**, İstanbul, 1924 [1340 (Ocak)], C. 23, S. 584, sh. 189-190.
- “Dönmelik işinin yegâne komisyoncusu Rüşdü Karakaş Beye”, **Resimli Gazete**, İstanbul, 1925 [1341 (19 Kanun-i Evvel)], Sene 3, S. 120, sh. 4.
- “Dönmelik meselesi, Rüşdü Karakaş Beye cevap”, **Resimli Dünya**, İstanbul, 1925 [1341 (15 Kanun-i Evvel)], S. 16/4, sh. 12.
- "Sabetaycılık medyanın gündeminde", **Tarih ve Düşünce**, İstanbul, 2000 (Kasım), S. 200011, sh. 36-39
- "Selanik Dönmeleri", **Resimli Gazete**, İstanbul, 1924 [1340 (12 Kanun-i Sani)], Sene 1, S. 19, sh. 5.
- "Selanik Dönmelerinin duası (1-2)", **Resimli Gazete**, İstanbul, 1925 [1341 (14/21 Teşrin-i Sani)], Sene 3, S. 115/116, sh. 5 ve 4.
- “Dönmeler, Honyus, Kuvaryus, Sazan”, Şems Matbaası, İstanbul, 1919 (1335/1338), 15 s.
- Almaz, Ahmet, **Tarihin Esrarengiz Bir Sahifesi “Dönmeler” ve Dönmelerin Hakikati**, Kültür Yayıncılık ve Dağıtım, Seçil Ofset, İstanbul, 2002 A43.
- Aydın, Mustafa, “Cemaatini arayan Sabetaycı”, **Aksiyon**, İstanbul, 2 Eylül 2000, S. 300, sh. 24-26.
- Aydın, Mustafa, “Sabetaycılık Yahudi dininin bir parçasıdır”, **Matbuat**, İstanbul, Kasım 1998, S. 30, sh. 27-30.
- Aydın, Mustafa, “Yahudi araştırmacı-Yazar Rıfat N. Bali: ‘Sabetaycılar ne olduklarını bilmiyor!’”, **Aksiyon**, İstanbul, 26 Ağustos 2000, S. 299, sh. 20-23.
- Baer, Marc David / Çev: Esra Özyürek, “Osmanlı Musevilerinin mesihi ve onun Türkiye Cumhuriyetindeki izleri”, **Virgöl**, İstanbul, Eylül 1998, S. 11, sh. 48-51.

- Baer, Marc David / Çev: Esra Özyürek, “Selânik dönmelerinin camisi ortak bir geçmişin tek yadigârı”, **Tarih ve Toplum**, İstanbul, Aralık 1997, C. 28, S. 168, sh. 30-34.
- Baer, Marc David, “Kayıp Mesihi Aramak”, **Tarih ve Toplum**, İstanbul, 2002 (Temmuz), Cilt 38, S.223, s. 71-72 (John Freely’nin *The Lost Messiah* kitabının tanıtımı).
- Baer, Marc David, “Tarih’in Esrarengiz Bir Sahifesi”, **Tarih ve Toplum**, İstanbul, 2002 (Temmuz), Cilt 38, S.23, s.24-25 (Dönmelerle ilgilidir).
- Bali, Rıfat N. (Haz.), “Dönmelerin Hikâyesi – Nazif Özge Kimdir?”, **Tarih ve Toplum**, İstanbul, 2002 (Temmuz), Cilt 38, S.223, s.15-21.
- Bali, Rıfat N., “Anılarda ve Söyleşilerde Sabetaycılar”, **Tarih ve Toplum**, İstanbul, 2002 (Temmuz), Cilt 38, S.223, s.26-36.
- Bali, Rıfat N., “Bir Diğer Düşman: Dönmeler veya Gizli Yahudiler”, sh. 411-449, **Musa’nın Evlatları Cumhuriyet’in Yurttaşları**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2001 içinde.
- Bali, Rıfat N., “Sabetaycılar Hakkında Milliyetçi Şiirler”, **Tarih ve Toplum**, İstanbul, 2002 (Temmuz), Cilt 38, S.223, s.44-47.
- Bali, Rıfat N., “Sabetaycılık Konusunda Bir Bibliyografya Denemesi”, **Tarih ve Toplum**, İstanbul, 2002 (Temmuz), Cilt 38, S.223, s.63-68.
- Bensason, Yomtov ve Coşkun, Erol Levi, “Sabetay Sevi (1-2-3-4)”, **Şalom**, İstanbul, 27 Ekim - 17 Kasım 1993.
- Brunhes, Jean, “Dönmeler”, **Mihrab**, 1924 [1340 (15 Kanun-i Sani)], S. 5, sh. 150-154.
- Danacıoğlu, Esra, “Selanik Yahudileri ve dönmeler hakkında”, **Toplumsal Tarih**, İstanbul, Nisan 1994, C. 1, S. 4, sh. 26-28.
- Danon, M. / Çeviren: Rıfat N. Bali, “Türkiye’de bir mezhep Yahudi-Müslüman mezhebi”, **Tarih ve Toplum**, İstanbul, Aralık 1997, C. 28, S. 168, sh. 23-27. (Bu çeviri makale **Tarih ve Düşünce** dergisinin Kasım 2000 tarihli sayısında tekrar yayınlandı)
- Demir, Adem ve Adakoğlu, Ali, “Yalçın Küçük ile söyleşi: Sabetaycı Velihtlar”, **Anadolu’da Vakit**, 12-19 Mart 2002.
- Derviş, A. Haluk, “Sabbetay Sevi olayı ve ‘Dönmeler’”, **Tarih ve Toplum**, İstanbul, 1986 (Haziran), S. 30, sh. 9-14.

- Dilipak, Abdurrahman, “Bülbül Deresi”, **Cuma**, İstanbul, 7-13 Nisan 2000, S. 493, sh. 9.
- Doğan, D. Mehmet, “Vel Asr...”, **Yörünge**, İstanbul, 27 Ocak - 3 Şubat 1991, Yıl 1, S. 13, sh. 5.
- Doğan, Süleyman, “İki kimlikli sırlar”, **Tarih ve Düşünce**, İstanbul, Kasım 2000, S. 200011, sh. 8-20.
- Düzdağ, Ertuğrul, “Dönmeler ve dönmelik”, **Millî Gazete**, İstanbul, 10-23 Ocak 1994
- Düzdağ, Ertuğrul, “Sabatay Sevi ve dönmeler”, **Zaman**, İstanbul, 8-27 Aralık 1987.
- Düzdağ, Ertuğrul, “Sabatay Sevi ve dönmelik”, **Sebil**, İstanbul, 19 Mart - 18 Haziran 1976, S. 12-25
- Düzdağ, M. Ertuğrul, “Dönme kimdir? ‘Dönmelik’ nedir?”, **Tevhid**, İstanbul, 1979 (26 Şubat), S. 10, sh. 4-5.
- Düzdağ, M. Ertuğrul, **Düşman Acımaz**, İz Yayıncılık: 92 - M. Ertuğrul Düzdağ Kitaplığı: 8 - Yazılar: 3, Eramat Matbaası, İstanbul, 1994, 215 sh. (Sh.103-161: “Yahudiler ve Dönmeler”)
- Düzdağ, M. Ertuğrul, **Yakın Tarihimizde Dönmelik ve Dönmeler**, Zvi Geyik, Matsan, İstanbul, 2002, 366s.
- Düzdağ, M. Ertuğrul, **Yakın Tarihimizde Gizli Çehreler**, İz Yayıncılık: 23 - M. Ertuğrul Düzdağ Kitaplığı: 1, Eramat Matbaası, İstanbul, 1991, 462 sh. + 1 y. (Sh. 143-443: “Dönmeler”)
- Düzdağ, M. Ertuğrul, **Yakın Tarihimizde Gözli Çehreler**, Zvi Geyik Yayınları, Matsan, İstanbul, 2004, 220 sh.
- Edib, E.(şref), “Müslümanlığa suikast - bir Yahudi dönmesi neler yaptı?”, **Sebilürreşad**, İstanbul, Şubat 1953, C. VI, S. 144, sh. 292-294.
- Edip, Eşref, “Dönmeliğin Türkleştirilmesi”, **Sebilürreşad**, İstanbul, Aralık 1952, C. 6, S. 140, sh. 226-231.
- Edip, Eşref, “Düzme Yahudi Mehdisi”, **Sebilürreşad**, İstanbul, Şubat 1953, C. 6, S. 145, sh. 318-319.
- Edip, Eşref, “Türkiye’de dönmelik tarihçesi (İlmi ve tarihi tetkikler)”, **Sebilürreşad**, İstanbul, Haziran-Temmuz-Ağustos-Eylül 1948, C. 1, S. 4-5-8-9-10-11-12-13, sh. 55/77/125/139/153/174/190/205.

- Eren, Betül, “Mehmed Şevket Eygi cevapladı: Yahudi Türkler yahut Sabetaycılar”, **Eğitim Bilim**, İstanbul, Kasım 2000, Yıl 3, S. 26, sh. 66-67.
- Esad Mahmud, “Dönmelerin esrarı, Selanikli dönme bir hanım mensup olduğu cemaatin bütün esrar ve adatını ifşa ediyor”, **Resimli Dünya**, İstanbul, 1925 [1341 (15 Eylül)], S. 13, sh. 4-6.
- Eygi, Mehmed Şevket, **Yahudi Türkler Yahut Sabetaycılar**, Zvi-Geyik Yayınları, Matsan, İstanbul, 2000, 200 sh. + fotoğraf
- Freely, John, / Çeviren: Ayşegül Çetin Tekçe, **Kayıp Mesih Sabetay Sevi'nin İzini Sürerken**, (*The Lost Messiah*), Remzi Kitabevi, İstanbul, 2002, 318 s.
- Galante, Abraham (Prof.), “A propos de Sabbetai Sevi”, **Hamenora**, İstanbul, Ekim-Kasım-Aralık 1936, Yıl 14, S. 10-11-12, sh. 159-162.
- Galante, Abraham (Prof.), “Abdul Hamid II et Sabbetai Sevi”, **Hamenora**, İstanbul, Temmuz-Ağustos-Eylül 1934, Yıl 12, S. 7-8-9, sh. 147-150.
- Galante, Abraham / Çev: Erdoğan Ağca, **Sabetay Sevi ve Sabetaycılarının Gelenekleri**, (*Nouveaux Documents sur Sabbetai Sevi Organisation et Us et Coutumes et Ses Adeptes*), Zvi-Geyik Yayınları, Matsan, İstanbul, 2000, 168 sh. (Sunuş: Moşe Grosman)
- Galante, Abraham, “A propos d'un poème Arménien sur Sabbetai Sevi”, **Hamenora**, İstanbul, Mayıs-Haziran 1935, Yıl 13, S. 5-6, sh. 116-119.
- Galante, Abraham, “Un document Grec sur Sabbetai Sevi”, **Hamenora**, İstanbul, Mayıs-Haziran 1935, Yıl 13, S. 5-6, sh. 120-122.
- Galante, Abraham, **Nouveaux Documents Sur Sabbetai Sevi Organisation et Us et Coutumes de Ses Adeptes**, S.A. De Papeterie Et d'Imprimerie (Fratelli Haim), İstanbul, 1935, 125 sh. + 1 y.
- Galante, Abraham, **Un Poème Armenien Sur Sabbetai Sevi**, S.A. De Papeterie Et d'Imprimerie (Fratelli Haim), İstanbul, 1934, 16 sh. (Bu risale ilk kez **Hamenora** dergisinin Temmuz-Ağustos-Eylül 1934 tarihli sayısında yayınlandı)
- Galante, Avram (Bodrumlu), “Sabetay Sevi hakkında Ermenice bir şiir”, **Tarih ve Toplum**, İstanbul, Aralık 1991, C. 16, S. 96, sh. 44-49.
- Galante, Avram, “Sabetay Sevi”, **Tiryaki**, İstanbul, Temmuz 2000, Yıl 5, S. 38, sh. 27-31.
- Galip, Selahattin, **Belgelerle Türkiye'de Dönmeler ve Dönmelik**, Kırışlı Yayınları, Güryay Matbaası, İstanbul, 1977, 157 sh.

- Galip, Selahattin, **Bütün Yönleriyle Dönmeler ve Dönmeleki Sabetay Sevi**, Geçit Kitabevi, Matbaa Beta A.Ş., İstanbul, 2004, 399 sh.
- Georgeon, François / Çeviren: Cüneyt Akalın, “Müslüman ve Dönme Selânik”, **Selânik 1850-1918**, (Hazırlayan Gilles Veinstein), İstanbul, 1988, s. 86-103, (İletişim Yayınları).
- Goldstein, H., “Sectes diverses issues des fragments du peuple Juif Caraites, Samaritains, Falascha, Bene Israel, Donmes, Marranes”, **Hamenora**, İstanbul, Temmuz 1926, Yıl 4, S. 6, sh. 205-209.
- Gönüllü, Gani, “**Laiklik, Laikçilik ve Sabetaycılık**”, *Yeni Düşünce*, İstanbul, 2000 (4-10 Ağustos), S.2000/32, s.8-9.
- Gönüllü, Gani, “Laiklik, laikçilik ve Sabetaycılık”, **Yeni Düşünce**, 4-10 Ağustos 2000, S. 2000/32.
- Gövsa, İbrahim Alâettin, “Sabetay Sevi”, **Meşhur Adamlar Ansiklopedisi**, İstanbul, sh. 1390-1392.
- Gövsa, İbrahim Alaettin, **Sabetay Sevi - İzmirli Meşhur Sahte Mesih hakkında Tarihi ve İctimai Tetkik Tecrübesi**, Semih LütfiKitabevi, İstanbul (tarih yok), 97 sh. (Bu kitap 2000 yılında sadeleştirilerek Milenyum Yayınları ve Anka Yayınları tarafından ayrı ayrı yayınlandı).
- Hasırcı, Metin, “Avdetilerin torunları”, **Cuma**, İstanbul, 1-7 Ekim 1999, S. 468, sh. 20-21.
- Heyd, Uriel / Çeviren: Cengiz Şişman, “Sabetay Sevi ile İlgili Bir Osmanlı Belgesi”, **Tarih ve Toplum**, İstanbul, 2002 (Temmuz), Cilt 38, S.223, s.7-9.
- Honyus, Kuvaryus, Sazan, **Dönmeler**, Şems Matbaası, İstanbul, 1919 (1335/1338), 15 sh.
- İlhan, Atilla, “Birçok büyük gazeteyi kuran dönmelerdir. Bir konuşma”, **İslâm**, Ankara, 5, (59), Temmuz 1988, s. 37-38.
- İzmir, Mehmet Ali, “**Kimliğini Arayan Bir Sabetayist!**”, *Gerçek Hayat*, İstanbul, 2003 (10-18 Ocak), S.2003/2(116), s.17.
- J.P. / Çeviren: Leyla İpeker, “Sabetay Sevi'den bir mektup”, **Şalom**, İstanbul, 7 Haziran 1989, S. 2093, sh. 2.
- Kahraman, Hüseyin ve Ümit, K. Taner, “Yılların dönmeyenleri: Dönmeler”, **İslâm**, İstanbul, Temmuz 1988, S. 59, sh. 33.

- Kalyoncu, Cemal A., “Cemil İpekçi: Sabatay Sevi'nin torunuyum”, **Aksiyon**, İstanbul, 18 Eylül 1999, S. 250, sh. 33-38.
- Karakaşzâde Rüşdü, Mehmed, “Dönmeler hakkında (mektup) -Yeni Gün Gazetesi-“, **Sebilürreşad**, İstanbul, 1924 [1340 (Ocak)], C. 23, S. 583, sh. 170-175.
- Kiras, İbrahim, “Bütün Kötüler Dönme Olamaz – Bütün Dönmeler Kötü Olamaz”, **Gerçek Hayat**, İstanbul, 2004 (6-12 Şubat), Sayı 2004-06 (172), s. 9.
- Kocabaş, Süleyman, **Türkiye’de Gizli Tarih II – Dönmelik ve Dönmeler**, Vatan Yayınları, Bayrak Yayıncılık-Matbaacılık San. Ve Tic. Ltd. Şti., İstanbul, 2001, 124 sh.
- Koç, Yaşar Taşkın, “Semitizm antisemitizmden daha da kötü”, **Anadolu Gençlik**, 1 Şubat 2002, sh. 18-23.
- Koç, Yaşar Taşkın, “Yalçın Küçük: 28 Şubat’ı Sabatayistler planladı”, **Gerçek Hayat**, 8 Mart 2002, sh. 26-28.
- Koloğlu, Orhan, “**Marran’dan Sabetaycı’ya Avdeti’den Dönme’ye 350 Yıllık Serüven**”, *Tarih ve Toplum*, İstanbul, 2002 (Temmuz), Cilt 38, S.223, s.50-62.
- Kutay, Cemal, “1666'da İzmir'de taç giymesinden üç yüz yıl sonra kapalı örfler içinde: Sabatay Sevi ve dönmelik!”, **Cemal Kutay'ın Tarih Sohbetleri**, İstanbul, Mayıs 1968, S. 8, sh. 172-194.
- Kutay, Cemal, “Sene: 1648 İzmir'de genç bir Haham: Sabatay Sevi ve Dönmelik!... (Musevîlik "Yahudilik" ve İsevîlik "Hiristiyanlık" dinlerinin beklediği Son Mesih'e ait tarihî vesikalar ve sonrası...)”, **Cemal Kutay'ın Tarih Sohbetleri**, İstanbul, Şubat 1967, S. 4, sh. 253-270.
- Kutay, Cemal, “Sene: 1666 İzmirde Beklenen Mesih taç giydi! Sabatay Sevi ve Dönmelik!...(Musevîlik "Yahudilik" ve İsevîlik "Hristiyanlık" dinlerinin beklediği Son Mesih'e ait tarihî vesikalar ve sonrası...)”, **Cemal Kutay'ın Tarih Sohbetleri**, İstanbul, Eylül 1967, S. 6, sh. 290-319.
- Kutay, Cemal, “Sene:1666 İzmirde beklenen mesih taç giydi! Sabatay Sevi ve Dönmelik!...(Musevîlik "Yahudilik" ve İsevîlik "Hristiyanlık" dinlerinin beklediği Son Mesih'e ait tarihî vesikalar ve sonrası...)”, **Cemal Kutay'ın Tarih Sohbetleri**, İstanbul, Mayıs 1967, S. 5, sh. 280-298.

- Kutay, Cemal, “Türkiye’de Yahudilik, Masonluk, Dönmelik ve Siyonist cereyanlar”, **Tarih Konuşuyor**, İstanbul, Şubat 1965 / Ocak 1966, C. III+IV, S. 13-24 arası.
- Küçük, Abdurrahman (Doç. Dr.), “Münâfıklık ve Dönmelik üzerinde bir araştırma”, **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Ankara, 1987, S. 29, sh. 347-359.
- Küçük, Abdurrahman (Dr.), “XVII. yüzyılda Osmanlı toplumunda Sabatay Tzevi (Sevi) hareketi”, **Milli Eğitim ve Kültür**, Ankara, Mart 1983, C. 5, S. 20, sh. 36-50.
- Küçük, Abdurrahman, “Dönme”, **İslâm Ansiklopedisi**, 1994, C. 9, sh. 518-520.
- Küçük, Abdurrahman, “Genel hatlarıyla Dönmeler ve Dönmelik tarihi”, **İslâm**, İstanbul, Temmuz 1988, C. 5, S. 59, sh. 29-31.
- Küçük, Abdurrahman, **Dönmeler Tarihi**, Hamle Basın Yayın, Çetin Ofset, İstanbul, 1997, 496 sh. (Yazarın doktora tezidir. Bu kitabın birçok baskısı mevcuttur).
- Küçük, Yalçın, **Şebeke “Network”**, YGS Yayınları, 2000, 330 sh.
- Küçük, Yalçın, **Tekelistan**, YGS Yayınları, 2000, 365 sh.
- Macar, Elçin, “Selânik Dönmelerinin Yaşayan Son Simgesi Yeni Cami”, **Tarih ve Toplum**, Aralık 1997, Sayı 168, s.28-29.
- Menteş, Murat, “Sabetayist Ilgaz Zorlu Hayal Gücünü Zorluyor: Raşan Ecevit Cumhurbaşkanı Olacak”, **Gerçek Hayat**, İstanbul, 2002 (12 Temmuz), Yıl 2, S.2002-28, s.16-17.
- Menteş, Murat, “Yahudi Yazar Rıfat N. Bali’ye Göre Sabetaycılar İhtida Etti”, **Gerçek Hayat**, İstanbul, 2002 (2 Ağustos), S.2002-31 (93), s.14-15.
- Mısıroğlu, Kadir, “Kemalist inkilâb’ın anatomisi - Selanik’den ne çıkar bol Yahudi çıkar”, **Sebil**, İstanbul, 10 Aralık 1976, S. 50, sh. 4.
- Nassi, Gad, “Sabetaycılık ve Osmanlı mistik geleneği”, **Tarih ve Toplum**, İstanbul, Mart 1990, C. 13, S. 75, sh. 16-18.
- Neyzi, Leyla, “Selanikli Kim?”, sh. 96-99, **İstanbul’da Hatırlamak ve Unutmak – Birey, Bellek ve Aidiyet**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1999 içinde.
- Opçin, Tuncay, “Üsküdar’daki Selanik”, **Aksiyon**, İstanbul, 2 Eylül 1995, Yıl 1, S. 39, sh. 20-21.

- Ortaylı, İlber, “Osmanlı modernleşmesi ve Sabataycılık”, **Tiryaki**, İstanbul, Mayıs 1998, Yıl 3, S. 24, sh. 9-18. (Bu makale **Tarih ve Düşünce** dergisinin Kasım 2000 sayısında yeniden yayınlandı).
- Ortaylı, İlber, “Ottoman modernisation and Sabetaism”, sh. 97-104, **Alevi Identity-Cultural, Religious and Social Perspectives**, İstanbul, 1998 içinde. (İsveç Araştırma Enstitüsü Yayını, No. 8), Derleyen: Tord Ollson, Elisabeth Özdalga, Katarina Randvere
- Pamukçiyân, Kevork, “Sabetay Sevi hakkında Ermenice şiirin müellifi kimdir?”, **Tarih ve Toplum**, İstanbul, Mart 1992, C. 17, S. 99, sh. 2.
- Sabancı, Hakkı, “Selanıkliler”, **Yaşama Sanatı**, İstanbul, Aralık 1994 - Ocak 1995, S. 4, sh. 49-58.
- Sadık, **Dönmelerin Hakikati**, Karabet Matbaası, İstanbul, 1919 (1335), 32 sh.
- Sâfi, Ahmed / Yayına Hazırlayan: M. Ertuğrul Düzdağ, **Dönmeler Âdeti**, İstanbul, 2001, Zvi Geyik Yayınları, Minyatür, 104 sh.
- Saka, Füsün, “Türkiye’de ikinci Sabetay dönemi”, **Tempo**, İstanbul, 1-7 Mart 2001, S. 690/2001, sh. 36-38.
- Sancaktar, Hatice, “İlgaz Zorlu: Türk ulus devlet modeli, Sabetaycılarını asimile etti”, **Gerçek Hayat**, İstanbul, 23 Şubat – 1 Mart 2001, Yıl 1, Sayı 2001-08(18), sh. 14-15.
- Scholem, Gerschom G. / Çeviren: Abdurrahman Küçük, “**Avdetilerin Amentüsü**”, *Tarih ve Toplum*, İstanbul, 2002 (Temmuz), Cilt 38, S.223, s.48-49.
- Scholem, Gerschom G. / Çeviren: Cengiz Şişman, “New Yorklu Bir Sabetayistin Vasiyeti”, **Tarih ve Toplum**, İstanbul, 2002 (Temmuz), Cilt 38, S.223, s. 37-43.
- Scholem, Gerschom, /Çeviren: Selahattin Ayaz, **Sabatay Sevi “Mesih mi? Sahte Peygamber mi?**, Burak Yayınları, Ayyıldız Matbaacılık, İstanbul, 2001, 431 sh.
- Scholem, Gerschom G. / Çeviren: Doç. Dr. Abdurrahman Küçük, “Gizli Yahudi cemaati: Türkiye Dönmeleri”, **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Ankara, 1988, S. 30, sh. 217-244.
- Sevilla-Şaron, Moşe / Çev: İnci Kut, “Dönmeler”, **Tarih ve Düşünce**, İstanbul, Kasım 2000, S. 200011, sh. 24-27.
- Ş.Ü. (Prof.), “Dönmeliğin romanı (1-2)”, **Büyük Doğu**, İstanbul, 16 Şubat - 2 Mart 1951, S. 48-50, sh. 12 / 12.

- Şişman, Cengiz (Haz), “Gonca-ı Edeb’den iki Söz”, **Tarih ve Toplum**, İstanbul, 2002 (Temmuz), Cilt 38, S.223, s.10-11.
- Şişman, Cengiz, “Dönme Şarkı ve İlahileri”, **Tarih ve Toplum**, İstanbul, 2002 (Temmuz), Cilt 38, S.223, s.12-14.
- Şişman, Cengiz, “Sabetaycılığın Osmanlı ve Türkiye Serüveni”, **Tarih ve Toplum**, İstanbul, 2002 (Temmuz), Cilt 38, S.223, s.4-6.
- Uğur, Ali, “Dönmelik veya Sabataistlik”, **Gençlik**, Ankara, Ocak 1995, Yıl 3, S. 34, sh. 11-12.
- Yesevize, **Yahudilik ve Dönmeler**, Araştırma Yayınları, Özyılmaz Matbaası, İstanbul, (tarih yok), 501 sh. + 1 y.
- Yörük, M. Ali, “Masonluk ve Sabataistlik” (Dizi), **Bizim Anadolu**, İstanbul, 1 - 28 Eylül 1972.
- Zamantılı, Hüseyin, “Dönmeler”, **Yeni Devir**, 5-10 Haziran 1979.
- Zorlu, Ilgaz, **Evet, Ben Selanikliyim** (8. Baskı), Zvi Geyik Yayınları, Matsan Matbaacılık, İstanbul, 2001, 272 sh. (Bu kitabın birçok baskısı vardır. En son baskı zikredilmiştir).
- Zorlu, Ilgaz, **Selanikliler ve Şişli Terakki Yolsuzluğu**, Temel Ofset, İstanbul, 2000, 20 sh.

YURTDIŞINDA YAYINLANMIŞ KAYNAKLAR

- ---, “Relations du mouvement de Sabbataï Cevi”, **Revue des Etudes Juives**, Cilt 12, s. 307.
- ---, “Relations du mouvement de Sabbataï Cevi”, **Revue des Etudes Juives**, Cilt 26, s. 209.
- ---, “Une Pièce diplomatique vénitienne sur Sabbataï Cevi”, **Revue des Etudes Juives**, Cilt 34, s. 305.
- ---, “Documents et traditions sur Sabbataï Cevi et sa secte”, **Revue des Etudes Juives**, Cilt 37, s. 103.
- ---, “Documents et traditions sur Sabbataï Cevi et sa secte”, **Revue des Etudes Juives**, Cilt 41, s. 278.
- ---, “Sabbataï Cevi son chiffre”, **Revue des Etudes Juives**, Cilt 27, s. 144.

- ---, “Un des moyens de Sabbataï Cevi pour s’imposer aux Juifs”, **Revue des Etudes Juives**, Cilt 32, s. 108.
- ---, “La Secte des Deunmèh”, **Revue des Etudes Juives**, Cilt 35, s. 264.
- ---, “Sabbataï Cevi et Néhémia Hayyoun”, **Revue des Etudes Juives**, Cilt 36, s. 260.
- ---, “Sabbataï Cevi et les Juifs de Metz”, **Revue des Etudes Juives**, Cilt 7, s. 225.
- ---, “Sabbataï Cevi et Antoine Galland”, **Revue des Etudes Juives**, Cilt 18, s. 105-106.
- ---, “Sabbataï Cevi et Antoine Galland”, **Revue des Etudes Juives**, Cilt 20, s. 107.
- ---, “Sabbataï Cevi et les marranes d’Amsterdam”, **Revue des Etudes Juives**, Cilt 18, s. 279.
- ---, “Sabbataï Cevi et les marranes d’Amsterdam”, **Revue des Etudes Juives**, Cilt 49, s. 76.
- ---, “Sabbataï Cevi et Hottinger”, **Revue des Etudes Juives**, Cilt 20, s. 266.
- “Les ‘Deunmes’”, **Les Cahiers de l’Alliance Israelite Universelle**, Mayıs 1954, S. 83, sh. 4-7.
- Alpert, Reuven, **Caught In The Crack, Encounters with The Jewish Muslims of Turkey**, Wandering Soul Press, Spring Valley, NY, 2002.
- Alqayam, Abraham, “Bury my Faith: A letter from Shabbetai Zevi in Exile”, [İbranice], **Peamim**, 1994.
- Alqayam, Abraham, “Sabbatai Sevi’s Holy Zohar”, [İbranice], **Kabbalah**, 3(1998).
- Amarillo, Abraham, “Sabbatean Document form the Saul Amarillo” **Sefunot**, 1961 (5), 235-75.
- Anton, Carl, **Falschen Messiah Sabbathai Zebhi**, 1752.
- Attias, M, **Sirov ve Tishbahot shel haShabtaut** (Songs and Hymns of the Sabbatians), M. Attias tarafından çevrildi, G. Scholem tarafından notlandırıldı, I. Ben-Zvi giriş yazısını yazdı, [İbranice], 1948.
- Baer, Marc David, “Revealing a Hidden Community: Ilgaz Zorlu and the Debate in Turkey Over the Dönme/Sabbateans”, **The Turkish Studies Association Bulletin**, Bahar 1999, Cilt 23, S. 1, sh. 68-75.

- Barnai, Jacob, “From Sabbateanism to Modernization: Otoman Jewry on the Eve of the Otoman Reforms and the Haksala”, **Sephardi and Middle Eastern Jewries**, Harvey Goldberg (Der.), Indiana, 1996 içinde.
- Barnai, Jacob, “The Outbreak of Sabbateanism-the Eastern European Factor”, **Journal of Jewish Thought and Philosophy**, 4 (1994), 171-183.
- Barnai, Jacob, “The Sabbatean Movement in Smyrna: The Social Background”, **Jewish Sects, Religious Movements, Political Parties**, Menahem Mor (Der.), Nebraska, 1992 içinde.
- Barnai, Jacob, “The Spread of the Sabbatean Movement in the Seventeen and Eighteenth Centuries”, **Communications in the Jewish Diaspora: Pre Modern World**, Sophia Menache (Der.), Brill, 1996.
- Barnai, Jacob, **The Sabbatean Movement – Social Perspective**, Shazar Center Press, Kudüs, 2000, 250 sh. (İbranice)
- Beneyahu, Meir, **The Shabbatean Movement in Greece**, [İbranice], Kudüs, 1973.
- Bensabat-Amzalak, Moses, **Shabbethai Sevi**, Lizbon, 1925, 14 sh. (Portekizce)
- Ben-Zvi, Itzhak, **The Exiled and the Redeemed**, The Jewish Publication Society of America, Philadelphia, 1961. (s.110-128 Sabetaycılarla ilgilidir.)
- Ben-Zvi, Yitshak, “The Sabbatheans at the present time” **Metzudah VII**, Londra, 1954, 331-338. [İbranice].
- Carlebach, Esriel, **Exotische Juden**, Berlin, 1932.
- Danon, Abraham, “Documents et traditions sur Sabbatai Cevi et sa secte”, **Revue des Etudes Juives**, Sayı 37, s.103.
- Danon, M, “Amulettes Sabbatiennes”, (Extrait du Journal Asiatique), Paris, 1910.
- Danon, M. “Une Secte Judéo-Musulmane en Turquie”, **Revue des Etudes Juives**, sh. 58-67
- Davies, W.D., “From Schweitzer to Scholem: Reflections on Sabbatai Sevi”, **Modern Critical Views on Gershom G. Scholem**, Harold Bloom (Der.), Newyork, 1987 içinde.
- Einhorn, Itzhak, “Three Shabbatean Plates”, [İbranice], **Pe’amim**, 44(1990).
- Elmaleh, Abraham, **Shabtai Tsevi: Kitotav u-Seride tenuato ha-Meshihit be-Yamenu Eleh**, Kudüs, 1947.

- Epstein, A, “Une Lettre D’Abraham ha-Yakhini à Nathan Gazali,” **Revue Des Etudes Juives**, Paris, 1893.
- Evelin, John, **History of the Three Late Famous Impostors, Padre Ottomano, Mahamed Bei and Sabbatai Sevi, viz. Padre Ottomano, Mahomed Bei, and Sabbatai Sevi. The one, Pretended son... to the late Grand Signior; the other, a prince of the Otoman family, but counterfeit. And the last, the suppos’d Messiah of the Jews, in ... 1666. With a brief account of the ground Of the present war between the Turk and the Venetian. Together with the cause of the Exile of the Jews out of the empire of Persia.** [London] In the Savoy: H. Herringman, 1669.
- Falk, A. “The messiah and the Qelippoth: On the Mental Illnesses of Sabbatai sevi”, **Journal of Psychology and Judaism**, 7(1982), s.5-25.
- Fenton, Paul, “A Document from the Internal Circles of Sabbateans in Adrianople”, [İbranice], **Pe’amim**, 44(1990)
- Fenton, Paul, “Shabbatay Sebi and His Muslim Contemporary Muhammed an-Niyazi”, s.81-88, **Approaches to Judaism in Medieval Times**, Cilt III, David Blumenthal (Der.), Atlanta, 1990 içinde.
- Freely, John, **The Lost Messiah**, Viking, Londra, 2001, 275 sh.
- Freimann, Aaron, **Inyanei Sabbati Zwi**, (İbranice) [Sabbatai Zebi und desen Anhanger], Berlin, 1912.
- Gey Hizzayon, “ASabbatian apocalypse from Yemen, written in 1666”. Gershom Scolem (Der.), **Qobes ‘al Yad**, IV, New Series (1946) 103-41; III (1940) 185-215; II (1937) 121-56; VI (1966) 419-56.
- Gordlevsky, W., “Zur Frage Uber die ‘Donme’: Die Rolle Der Juden in den Religionssekten Vorderasiens.”, **Islamica**, 1926, 2(2), s.200-218.
- Hathaway, Jane, “The Grand Vizier and the False Messiah: The Sabbatai Sevi Controversy and the Otoman Reform in Egypt”, **Journal of the American Oriental Society**, 117.4 (1997).
- Kastein, Josef, **The Messiah of Ismir Sabbatai Zevi**, (İngilizceye çeviren Huntley Patterson), John Lane The Bodley Head Ltd., Londra, 1931, 346 sh.
- Lewis, Geoffrey L. & Roth, Cecil, “New Light on the Apostasy of Sabbatai Zevi”, **The Jewish Quarterly Review**, Cilt LIII, 1962-1963, sh. 219-225.

- Liebes, Yahuda, “A Crypto Judaeo-Christian Sect of Sabbatean Origin”, [İbranice], **Tarbiz**, 57.3 (1988).
- Liebes, Yahuda, “Sabatai Sevi’s attitude towards his own Conversion” **Sefunot**, 17(1983), 267-307.
- Marcus, Jacob, “Shabbethai Zebi, False messiah”, **The Jews in the Medieval World: A Sourcebook**, Cincinnati, 1933 içinde.
- McKeon, Michael, “Sabbatai Sevi in England”, **Association of Jewish Studies Review**, 3(77) 131-69.
- Molho, Raphael, “On Sabbatai Sevi and His Sect” [İbranice], **Ha’Olam**, Hamursuz Bayramı özel sayısı, 1947.
- Nassi, Gad, “Exploring the Pagan and Ottoman Roots of the “Sabbatean Lamb Festival”, **Turkish-Jewish Encounters**, Mehmet Tutuncu (Der.), SOTA Haarlem, 2001 içinde.
- Nassi, Gad, “Los Donmes”, **Aki Yerushalayim**, Kudüs, 1992, Sayı 46, s. 16-20.
- Nassi, Gad, “Secret Muslim Jews Await Their Messiah Shabbetai Tzvi”, **Moment**, Washington DC, Ağustos 1992, Cilt 17, Sayı 4, sh. 42-51.
- Nassi, Gad, “The Young Turks Revolution, Sabbateans and the Zionist Connection”, **Los Muestrros**, Brüksel, Eylül 1993, S. 12, sh. 20-21.
- Nassi, Gad, “Three Sabbatean Objects”, **Turkish-Jewish Encounters**, Mehmet Tütüncü (Der.), Haarlem, 2001 içinde.
- Nehama, Joseph, “Sabbatai Cevi et Les Sabbateens de Salonique”, **Revue Des Ecoles de L’Alliance Israélite**, 5 (1902), s.289-323.
- Neyzi, Leyla, “Remembering to Forget: Sabbateanism, National Identity, and Subjectivity in Turkey”, **Comparative Studies in Society and History**, Ocak 2002, 44(1): sh. 137-158.
- Ozer, Leyb, **Sefer Meashe Sabbatai Zvi**, [Accounts of Sevi], ed. Sayı Shazar, 1978.
- Polakoff, S., **Sabbatai Zewi**, Welt-Verlag, Berlin, 1927, 300 sh.
- Popkin, Richard, “Three English Tellings of the Sabbatai Zevi Story”, **Jewish History**, 8(1994).
- Popkin, Richard, “Two unused sources about Sabbatai Zevi and his Effect on European Sources”, **Dutch Jewish History**, Cilt 2. Ed. Joseph Michman, Kudüs, 1989 içinde.

- Radensky, Paul Ira, Leyb “Ben Ozer’s Bashraybung Fun Shabsai Tsvi: An Ashkenazic Appropriation of Sabbatianism”, **The Jewish Quarterly Review**, 88(1997), 43-56.
- **Relation de la Veritable Imposture du faux Messie des Juifs**. Anonim. Avignon, Michel Chastel, 1667. 51 s. (by Jacques Becherand, 1667 sch. 5084)
- Reuven, Feingold, “The story of Shabbetai Zevi as Related by a Spanish Converso of the Seventeenth Century”, **Pe’amim**, 1995?
- Ross, Dan, **Acts of Faith – A Journey to the Fringes of Jewish Identity**, St. Martin’s Press, New York, (s. 83-98 Dönmelerle ilgildir).
- Roth, Cecil, “New light on the apostasy of Sabbatai Sevi,” **Jewish Quarterly Review**, 1963, 185-90.
- Ruvsow, Z, “The attendant af Sabbatai Sevi”, **Tarbiz**, 3 (1934).
- Rycaut, Paul, Sir, **The counterfeit Messiah; or False Christ, of The Jews at Smyrna; in The Year 1666. / Written by an English person of quality there resident; soon after the affair happened**, Kene-(New Hampshire;): Printed by C. Sturtevant, Jun. & Co.for Amos Taylor., 1795.
- S.(lousch), N., “Les Deunmeh. Une secte judéo-musulmane de Salonique”, **Revue du Monde Musulman**, La Maison Scientifique du Maroc, Cilt 6, Ernest Leroux (Ed.), Paris, Eylül 1908, sh. 483-495.
- Saban, Giacomo, “İlgaz Zorlu, Evet Ben Selanikliyim – Türkiye Sabetaycılığı – Makaleler”, **Kabbalah: Journal for the Study of Jewish Mystical Texts**, 5, 2000, sh. 207-223.
- Saban, Giacomo, “Residui di Tradizioni Sabbatiane Ancora Presenti in Turchia”, **Annuario del Collego Rabbिनico Italiano**, 1988-1991, S. 3, sh. 117-131.
- Saban, Giacomo, “Sabbatai Sevi as Seen by a Contemporary Travellel”, **Jewish History**, Güz 1993, Cilt 7, S. 2, sh. 105-118.
- Saban, Giacomo, “Sabbatean Genealogical Trees”, **Kabbalah: Journal for the Study of Jewish Mystical Texts**, 4, 1999, sh. 61-74.
- Schauffler, William G., “Shabbatai Zevi and his Followers”, **Journal of the American Oriental Society**, Cilt 2, George P. Putnam, New York ve Londra, 1851, sh. 3-26.

- Scholem, Gerschom, **Sabbatai Tzvi: The Mystical Messiah, 1626-1676**, (İbraniceden çeviren: R. J. Zwi Werblowsky), Princeton University Press, Princeton, 1973 (ilk baskı).
- Sephiha, Haim Vidal, “Les Deunmés, ces ‘marranes’ de l’ex-empire ottoman et de la Turquie moderne. Leurs ordonnances”, **YOD**, 20 (84), sh. 57-72.
- Sephiha, Haim Vidal, **Le Judéo-Espagnol de Sabbatay Tsevi et des Deunmes**, Institut Universitaire d’Etudes du Judaïsme Martin Buber, Brüksel, 1984, 26 sh.
- Sevilla-Sharon, Moshe, “Los Donmes”, **Aki Yerushalayim**, Kudüs, Nisan 1984, s.3-7 / Temmuz 1984, s.8-12.
- Sholem, Gershom Gerhard, **Researches in Sabbateanism** [İbranice], Tel Aviv 1991.
- Sholem, Gershom Gerhard, **Studies and Texts Concerning the History of Sabbateanism and its Metamorphoses**, [İbranice], Kudüs, 1982.
- Spivak, Isaac, **Ha-Mashiah me-Izmir Shabtai Tsevi: Shelosh meot Shanah le-Hofaat ha Shabtaut, naftuleha u-Sefiheha**, Kudüs, 1967.
- Stavroulakis, Nikos, “Shabbetai Zevi and the Donmeh of Thessaloniki”, **Forum-**53.
- Swiderska, Hana, “Three Polish Pamphlets on Pseudo-Messiah Sabbatai Sevi”, **British Library Journal**, 15 (1989), s.212-216.
- Vajda, Georges, “Autour du Mouvement Sabbataïste”, **Revue Des Etudes Juives**, 7(1947).
- Valensi, Raphael, “Une Dunmeh Parle”, **L’Arche**, Paris, Nisan 1977, no. 241, s. 41-44.
- Wolfson, Eliot, “The Engenderment of Messianic Politics: Symbolic Significance of Sabbatai Sevi’s Coronation”, **Tward the Millenium**, P. Shafer&M. Cohen (Der.), Brill 1998 içinde.
- X.X. “Shabbathai Zevi and His Followers”, **Journal of American Oriental Society**, 1849.
- Yeshua, Nasim, “Philosophical background of the Sabbatian Theology of Avraham Cordoza”, [İbranice], **Exile and Diaspora**, Kudüs, 1988.
- Zonne, Isaiah, “New Material on Sabbatai Zevi from a Notebook of Abraham Rovigo”, [İbranice], **Sefunot**, 1960.

ROMANLAR

- Gold, Avner, **The Impostor**, Publications Division Lakewood, New Jersey, 1985, 188 sh.
- Gutman, Claude, **La Folle Rumeur de Smyrne**, Gallimard, 1988, 276 sh.
- Rubens, Bernice, **L'autre Messie**, Editions du Félin, Paris, 1992, 448 SH.. (İngilizceden çevrilmiştir. Özgün adı **Kingdom Come**'dir)
- Ternar, Yeshim, **Rembrandt's Model**, Vehicule Press, Montreal, 1998, 171 sh.
- Wolf, Leonard, **The False Messiah**, Houghton Mifflin Co., Boston, 1982, 278 sh.

TİYATRO OYUNLARI

- Asch, Sholem, **Kiddush Ha-Shem and Sabbatai Sevi**, Meridian Books ve the Jewish Publication Society of America, 1959, 249 sh., (sh. 189-249 "Sabbetai Sevi" piyesi yer almaktadır.
- Ash, Sholom, (Ruşçadan İngilizceye çeviren Florence Whyte ve George Rapall Noyes) **Sabbatai Zevi**, The Jewish Publication of America, Philadelphia, 1930, 131 sh.

OPERA

- **The False Messiah, The Life of Shabtai Zvi**. Bu operanın ilk gösterimi 9-10 Nisan 1983 tarihlerinde New York, The Jewish Opera at the Y'da yapılmıştır. (Bu bilgiyi ve opera broşürünün kopyasını veren Ilgaz Zorlu'ya teşekkür ederim.)

BELGESEL FİLM VE TV PROGRAMI

- Blumental, Michèle ve Grosman, Michel, **Sazanikos les Derniers Dönmehs**, Hyperion, İstanbul Film Ajansı, La Sept/Sodaperega, Paris, 1992.

- Kanal 7, 22 Eylül 2000, “İskele Sancak” programı, Katılımcılar: Mehmed Şevket Eygi, Abdurrahman Dilipak, Nükhet İpekçi, Sunucu: Ahmet Hakan.
- SKY Türk, 27 Nisan 2004, “Basın Toplantısı”, programı, Katılımcılar Aytunç Altındal, Mehmed Şevket Eygi.
- Kanal 7, 20 Mayıs 2004, “Açık Açık” programı. Katılımcılar Aytunç Altındal, Mahmut Çetin. Sunucu Ayşe Böhürler.
- Kanal 7, 10 Şubat 1999, “Sabetayizm’in Arka Planı”, Sunan; Süleyman Çobanoğlu, Katılımcılar: Mehmed Şevket Eygi, Ilgaz Zorlu.
- STV, 1 Ekim 2000, “Türkiye’de Yahudilik ve Sabataycılık”, Sunan; Ünal İnanç, Katılımcı: Prof. Dr. Zekeriya Beyaz.

¹ Bu çevirinin bir eleştirisi için bkz. Rifat N. Bali, “Bir kitap nasıl katledilir?”, *Virgöl*, Nisan 2001, S. 40, s. 32.